

SİVAS'IN DOĞAL VE KÜLTÜREL KAYNAKLARININ EKOTURİZM POTANSİYELİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Selvinaz Gülçin BOZKURT

Fenerbahçe Üniversitesi, Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü,
İstanbul, Türkiye

Sorumlu yazar: gulcin.bozkurt@fbu.edu.tr

Selvinaz Gülçin BOZKURT: <https://orcid.org/0000-0003-0775-2005>

Please cite this article as: Bozkurt, S. G. (2020) Sivas'ın doğal ve kültürel kaynaklarının ekoturizm potansiyeli açısından değerlendirilmesi, *Turkish Journal of Forest Science*, 4(2), 172-189.

ESER BİLGİSİ / ARTICLE INFO

Araştırma Makalesi / Research Article

Gelis 21 Aralık 2019 / Received 21 December 2019

Duzeltmelerin gelisi 16 Mayıs 2020 / Received in revised form 16 May 2020

Kabul 22 Haziran 2020 / Accepted 22 June 2020

Yayımlanma 24 Ekim 2020 / Published online 24 October 2020

ÖZET: Bu çalışmanın amacı; Sivas ili ve ilçelerinin doğal ve kültürel varlıklarının ekoturizm açısından potansiyelinin belirlenmesi, mevcut durumunun ortaya konularak, tarihi-kültürel çevre koruma ve turizm planlaması kapsamında önerilerin geliştirilmesidir. Bu amaçla alanın sahip olduğu doğal ve kültürel değerler saptanarak, bu değerlerle ilgili sorun ve olanaklar ortaya konulmuş ve ekoturizm kapsamında öneriler geliştirilmiştir. Çalışmada öncelikle Sivas'ın doğal ve kültürel varlıklarının bir envanteri çıkarılmış, ardından belirlenen envanter ile ilgili SWOT analizi uygulanarak alanın eko turizm uygulamaları açısından potansiyeli değerlendirilmiştir. İnceleme sonuçlarına göre; bölgedeki kültürel ve doğal kaynakların ekoturizm açısından önemli bir potansiyel taşıdığı tespit edilmiştir. Ancak alanın bu konuda öncü kurum ve kuruluşlar tarafından desteklenmemesi, yeterli tanıtımının yapılmaması, yerel halkın bu konuda yeterince bilinçli olmaması ve ilçelerde eko-turistler için uygun konaklama alanlarının bulunmayışı alanı ekoturizm açısından olumsuz yönde etkileyen faktörler olarak tespit edilmiştir. Bu nedenle çalışma kapsamında bu yöndeki eksikliklerin giderilmesi ve alandaki ekoturizm kaynaklarının sürdürülebilirlik kapsamında, ekolojik dengeye zarar vermeden kullanımına yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Ekoloji, ekoturizm, sürdürülebilirlik, Sivas.

EVALUATION OF SIVAS NATURAL AND CULTURAL RESOURCES IN TERMS OF ECOTOURISM POTENTIAL

ABSTRACT: The aim of this study is to determine the potential of the natural and cultural assets of Sivas province and its districts in terms of eco tourism, and to develop the proposals within the scope of historical-cultural environmental protection and tourism planning by revealing its current status. For this purpose, the natural and cultural values of the area have been determined, problems and opportunities related to these values have been put forward and

suggestions have been developed within the scope of ecotourism. First of all, an inventory of the natural and cultural assets of Sivas has been prepared and then SWOT analysis has been applied to the determined inventory and the potential of the area in terms of eco tourism applications has been evaluated. According to the results; cultural and natural resources in the region have an important potential in terms of eco tourism. However, the fact that the area is not supported by leading institutions and organizations in this regard, not being promoted adequately, the local people are not conscious enough in this regard, and the lack of suitable accommodation areas for eco-tourists in the districts were determined as factors that adversely affect the area in terms of ecotourism. Therefore, within the scope of the study, suggestions were made to eliminate the deficiencies in this direction and to use eco tourism resources in the area within the scope of sustainability without harming the ecological balance.

Keywords: Ecology, ecotourism, sustainability, Sivas.

GİRİŞ

Sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir turizm

Günümüzde çevresel sorunlar doğal alanları ve insan hayatını olumsuz yönde etkileyen önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Çevre kirliliğinin insan hayatı üzerindeki olumsuz etkileri; su ve hava kirliliği, ozon tabakasının incelmeye, biyolojik çeşitliliğin azalması, iklimin değişmesi, denizlerin kirlenmesi gibi geri kazanılamayan etkenlerdir. Bu etkenler insan sağlığını olumsuz yönde etkilemekte bunun yanı sıra kültürel varlıkları da tehdit etmektedir. Bu tehdidin sonuçlarının daha çok yerleşim alanlarında ve canlı hayatının devam ettiği yerlerde gözlenmesi bu alanlarda sürdürülebilir bir gelişmeyi gerekli kılmaktadır. İşte bu unsurların da akılcı bir planlamayla yıllarca süren süreçler içinde çözülebileceği varsayılarak, çalışmaların bu yönde uzun vadeli olarak geliştirilmesinin gerekliliği uzmanlar tarafından belirtilmektedir (Blowers, 1993; Karaman, 2009: 2).

Tüm Dünya’da sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması amacıyla New York’ta 25-27 Eylül 2015 tarihinde “BM Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi (Bin Yıl Kalkınma Hedefleri)” gerçekleştirilmiştir. Bu zirveye 193 ülke katılmış ve “Dünyamızı Dönüştürmek: 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi” kapsamında 17 küresel sürdürülebilir kalkınma hedefi belirlenmiştir. Bu hedeflerden biri de turizm sektörü ile ilgilidir. Ar ve Uğuz (2017: 526) turizm ile ilgili olan hedefleri “Turizm sektörünün girişimsel bir alternatif olması, gelişmiş gelişmemiş ayırt etmeksizin tüm toplumlara gelir ve istihdam sağlayarak yoksulluğu azaltıcı etkide bulunması, çevresel değerler turistik çekicilik olarak değerlendirilebildiğinden karasal ekosistemde çevresel değerlere verilen önemi arttırması bakımından çözüm üretici ve katkı sağlayıcı olarak görülebilir. Ayrıca turizmin, ülkeler arası hoşgörü ortamı oluşturarak evrensel barışa katkı sağlaması, “modernleştirme” etkisi ile insanların temel sosyal haklar açısından eşitliğe karşı talepkar yaklaşımlarda bulunmasına aracı olması ve “sosyo-ekonomik ve kültürel” etkiler aracılığıyla ev sahibi toplumlarda hayat kalitesi ve yaşam koşullarını iyileştirmesi nedeniyle küresel sürdürülebilir kalkınmayı destekleyici olduğu söylenebilir.” şeklinde açıklamaktadır. Bu nedenle özellikle günümüzde bozulmamış doğal ortamlara turizm hareketliliği giderek hız kazanmıştır.

Turizm, özellikle de ekoturizm doğal yaşam içinde doğayı kullanarak gelişen bir kavramdır. Ancak doğayı kullanarak gerçekleştirilen bu faaliyetin ekolojik dengeye ve biyolojik çeşitliliğe

zarar verilmeden yenilenebilir bir çevrede gerçekleşmesi gerekir. Doğal ve kültürel alanların korunmasıyla turizmde süreklilik ve sürdürülebilirlik sağlanmış olacaktır. UNESCO'nun raporunda belirtildiği gibi "Ülkeler kısa vadeli kazançlar için doğal ve tarihsel değerleri korumayı terk etmemelidir.

Çünkü turizmin ve ekonomik kalkınmanın, ancak ülkelerin doğal, tarihsel ve kültürel değerlerinin korunması ve uygun çözümlerle değerlendirilmesi ile var olacağına" dikkat çekilmektedir (Gezici 1998; Türk, 2000: 2). Bu koruma planlamaları ile aynı zamanda gelecek nesillere bozulmamış doğanın, yenilenebilir kaynakların ve geleneksel kültürün de izleri bırakılmış olacaktır.

Sürdürülebilirlik; günümüzün gereksinimlerini karşılarken doğal kaynakların korunması ve gelecek nesillere korunmuş, iyi bir çevre bırakılması için yapılan çalışmalardır (Collin, 2004:265). Sürdürülebilir gelişme ise; "gelecek nesillerin menfaatlerinin korunmasını ve insanların bugünkü menfaatlerinin memnuniyetini dengeleyen gelişme" olarak tanımlanmıştır (Collin, 2004:265). Uluslararası Yerel Çevre Girişimleri Konseyi (1996:2)'ne göre sürdürülebilir gelişme; "temel çevre, ekonomik ve sosyal hizmetlerin bağlı olduğu doğal, yapay ve sosyal sistemlerin varlığını sürdürebilmelerine tehdit oluşturmadan herkese bu hizmetleri sunan gelişmedir" şeklinde tanımlanmıştır (Hounsone ve Ashton, 2001: 16).

Sürdürülebilir gelişmenin planlanması, planlama sorunlarının anlaşılması ve uygulama sürecinin denetlenmesini kolaylaştırmaktadır. Sürdürülebilirlik ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel alanlarda politika geliştirme, eylem planı yapma ve yaşam alanlarının tasarlanmasında, yönlendirici bir rehber olarak ön plana çıkmaktadır. Bu nedenle sürdürülebilir gelişme, çevresel sorunlar için 50 ila 100 yıllık ayrıntılı bir planlamayı öngörmektedir (Blowers, 1993; Karaman, 2009:2).

Sürdürülebilir turizm, günümüz turistleri ve ev sahibi bölgelerin gereksinimlerini karşılamanın yanı sıra gelecekte de ilgili fırsatları koruyarak ve artırarak karşılayan bir turizm şeklidir (Leung ve ark., 2008:28). Sürdürülebilir turizm; genellikle küçük ölçekli, politika kararlarında yerel halkın katılımına saygı duyan, kültürel ve çevresel etkilere karşı duyarlı bir turizm çeşididir (Mccoll ve Moisey, 2008; Kuter ve Ünal, 2009: 147). 1988 yılında sürdürülebilir turizmin ilkeleri Dünya Turizm Örgütü (WTO-World Tourism Organisation) tarafından belirlenmiş olup sürdürülebilir turizm; "kültürel bütünlüğü, temel ekolojik süreçleri, biyolojik çeşitlilik ve yaşam destek sistemlerini korurken aynı zamanda ekonomik, sosyal ve estetik ihtiyaçları da sağlayabilecek şekilde tüm kaynakların yönetimi olarak öngörülmüştür" şeklinde tanımlanmıştır (WTO, 2009).

Sürdürülebilir turizmin temel amacı; doğal ve insanlar tarafından yapılan kaynakların optimal şekilde uzun vadeli kullanımı, yerleşim alanlarının doğal formunun korunması, kalite kavramına bağlılık ve sosyal katılımın sağlanmasıdır (Demir ve Çevirgen, 2006; Kuter ve Ünal, 2009:147). Sürdürülebilir turizm ve ekoturizm ancak; çevresel ve ekolojik anlamda sürdürülebilir, ekonomik anlamda uygulanabilir ve sosyal anlamda kabul edilebilir özelliklere bağlı olarak çevreci bir yönetim ve planlamayla gerçekleştirilebilir (Gössling, 1999; Kuter ve Ünal, 2009:147). Kaynakların sürdürülebilirliği ve doğal alanların tahribatının önlenmesini hedefleyen sürdürülebilir turizmin özellikleri Akşit (2007: 448)'e göre;

- Doğayı temel alması (turistlerin doğal alanlardaki doğal ve kültürel unsurları gözlemlemesi ve anlamaya çalışması),
- Biyoçeşitliliğin korunmasına katkı sağlaması,

- Bölge halkına gelir sağlaması,
- Olumsuz çevresel ve sosyo-kültürel etkilerin en aza indirgenmesi için aktivitelerin yerel halk ve turistlerin sorumluluğunda düzenlenmesi,
- Yenilenemez kaynakların asgari kullanımını gerektirmesi,
- Yerel mülkiyetin ve yerel halkın istihdamını desteklemesi şeklinde belirtilmiştir.

Ekoturizm

Ülkemiz sahip olduğu doğal ve kültürel değerler ile jeolojik yapısı açısından ekoturizm yaklaşımı doğa turizmi için büyük bir potansiyel içermektedir. (Yıldırım ve Koçan, 2008:135). Ekoturizm sürdürülebilir turizmin bir alt bölümünü oluşturan temel bir kavramdır. Ekoturizm kavram olarak Keton Miller tarafından ilk kez 1978 yılında kullanılmış olup; bu kavramla ilgili birçok tanım ifade edilmiştir. Ekoturizm, çevreye zarar vermeden ve bölge halkının refahını gözeterek, doğal alanlarda yapılan duyarlı seyahat, şeklinde tanımlanmaktadır (Erdoğan, 2003: 68; Yücel, 2002:2). Başka bir ifadeyle ekoturizm, doğal alanlar üzerinde mümkün olduğu kadar az etki bırakacak şekilde peyzajı, doğal ve kır hayatını inceleme, gözlemleme ve yaşama gibi özel amaçlar ile bu alanlara yapılan gezileri içeren bir turizm türü olarak ifade edilmektedir (Polat, 2006:286). Bu tanımlamalara göre ekoturizm faaliyetleri şu şekilde sıralanabilir: yayla turizmi, av turizmi, foto safari, dağcılık, su sporları, mağara turizmi, kuş gözlemciliği, kamp karavan turizmi, olta balıkçılığı, yamaç paraşütü, atlı doğa yürüyüşü, bisiklet vb. Bu ve buna benzer faaliyetleri kapsayan ekoturizm faaliyetleri yöre halkına, ekonomik katkı sağlamanın yanı sıra yerel ekonomide çeşitlilik yaratarak yeni iş fırsatları yaratır. Turistlerden elde edilecek gelirler bölgedeki kaynakların korunması ve bakımı için maddi imkan sağlar. Bölgeye özgü el sanatları ve yiyecekler gibi ürünlere olan talebin artması da bölge halkına ekonomik katkı sağlamanın yanı sıra yerel ve otantik kültürlerin korunmasına da katkı sağlar (Tisdell, 1996: 13).

Araştırma alanının tarihi, coğrafik ve turistik özellikleri

Araştırmalara göre, Sivas'ın tarihi geçmişi neolitik döneme kadar uzanmaktadır. Sivas'ın yazılı tarihi, M.Ö. 2000'li yıllarda Hititlerle başlamaktadır. Uzun bir süre Hitit Kent Devleti toprakları içinde kalan Sivas, daha sonra Kapadokya Krallığı'nın sınırları içinde kalmıştır (Mahiroğulları, 2003; Erdem, 2007: 48-50). M.Ö. I. yy. da kısa bir süre Pontus Krallığı'na dahil edilen Sivas daha sonra Romalıların siyasi hakimiyetine girmiştir (Yurt Ansiklopedisi, 1983; Erdem, 2007:51). Ardından Anadolu'nun Doğu Roma İmparatorluğu'na katılmasıyla birlikte Bizans topraklarına katılmıştır (Hakkı ve Nafiz, 1992; Erdem, 2007: 51). 11. yüzyılda kısa süreli bir Ermeni yerleşiminden sonra 1080 yılında Bizans imparatorluğuna geçmiştir. Bizans hakimiyetinde de kısa bir süre kalan Sivas beş yıl sonra 1085'te Türkler tarafından fethedilmiştir. Sivas'ın kesin olarak Türklerin eline geçişi 1071 Malazgirt Savaşı'ndan kısa bir süre sonra gerçekleşmiştir. Dolayısıyla, Sivas o tarihten beri bir daha el değiştirmeden Türklerin eline geçmiştir. Sivas 1175 yılında II. Kılıçarslan tarafından Anadolu Selçuklu topraklarına dahil edilmiş en ihtişamlı dönemini Alaaddin Keykubat'ın saltanatında kaldığı (1219-1236) yıllar arasında yaşamıştır (Mahiroğulları, 2003; Erdem, 2007:52-54). İmar yönünden ikinci gelişme dönemini Anadolu Selçukluların dağılma sürecinde yaşamış, 1271'de III. Gıyaseddin Keyhüsrev döneminde yapılan Buruciye, Çifte Minare ve Gök Medrese gibi bu dönemin en önemli yapıları hala ayakta kalmayı başarabilmiştir. Sivas, Selçuklular dönemindeki ihtişamını, sadece sanat eserleriyle değil, dönemin iç ve dış ticaret merkezi olma özelliğiyle de kazanmıştır (Öztuna, 1977; Erdem, 2007:55). 1399 yılında Sivas Osmanlı

İmparatorluğu döneminde eyalet merkezi haline getirilmiş; Amasya, Çorum, Tokat, Malatya ve Kayseri illeri Sivas'a bağlı birer sancak olmuştur.

Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesinde belirtildiği gibi Sivas Osmanlılar için zamanın en önemli eyaletlerinden biri olmuştur (Esen, 1999; Erdem, 2007: 55). Bu önemini günümüze kadar koruyan il özellikle Kurtuluş savaşı yıllarında milli mücadeleye başlangıç olması açısından da devam ettirmiştir.

Sivas, İç Anadolu Bölgesi'nin Yukarı Kızılırmak bölümünde yer almakta olup 36° ve 39° doğu boylamları ile 38° ve 41° kuzey enlemleri arasındadır. 28.488 km²'lik yüzölçümüne sahip olan ilin doğusunda Erzincan, güneyinde Malatya ve Kahramanmaraş, güneybatısında Kayseri, batısında Yozgat, kuzeyinde Tokat ve Ordu, kuzeydoğusunda ise Giresun İlleri yer almaktadır (Sivas Çevre Durum Raporu, 2016:1). Sivas ili merkez ilçeyle birlikte 17 ilçe (Merkez ilçe, Akıncılar, Altınyayla, Divriği, Doğanşar, Gemerek, Gürün, Gölova, Hafik, İmranlı, Kangal, Koyulhisar, Suşehri, Şarkışla, Ulaş, Yıldızeli ve Zara), 38 belediye, 1246 köy ve 721 köy altı yerleşkesi ile ülkemizin en fazla yerleşim birimine sahip olan ilidir (Erdem, 2007: 57).

İlin ana topografik görüntüsü dağlar, tepeler, yaylalar ve düz ovalardan oluşmaktadır. Genellikle engebeli bir arazi yapısına sahip olan alan, deniz seviyesinden ortalama 1000 m yükseklikte yer almaktadır. Önemli dağları; Köse Dağı, Tecer Dağı, İncebel Dağı, Akdağlar ve Yama Dağıdır. Önemli coğrafi oluşumları; Uzun yayla ve Meraküm platoları ile Kızılırmak, Kelkit ve Çaltı vadileridir. Akarsuları ise; Kızılırmak, Yeşilirmak, Kelkit Çayı, Tozanlı Çayı, Çaltı Çayı ve Tohma Çayıdır (Sivas Çevre Durum Raporu, 2016:1). İlin doğal göllerinin başlıcaları; Tödürge, Hafik, Lota, Karagöl ve Gökpınar Gölü'dür. İl'de ovalar oldukça az olup genellikle vadilerin genişlemesinden meydana gelmiştir. Büyük bir kısmı Kızılırmak Vadisi'nde yer almaktadır. Ova olarak ilde Gemerek-Şarkışla, Yıldızeli-Suşehri ovaları bulunmaktadır (Sivas Valiliği, 2002; Erdem, 2007:59).

Sivas geniş bir yüzölçüme sahip olduğu için çevre illere göre kendine has bir iklim tipine sahiptir. Genel anlamda karasal iklimin görüldüğü ilde yazları sıcak ve kurak, kışlar soğuk ve yağışlıdır. İç Anadolu Bölgesi'nin en soğuk ilidir. Kış ayları dondurucu soğuk olup ortalama sıcaklık 0 C^0 civarındadır. En soğuk ay ortalaması -4 C^0 olup, zaman zaman -36.4 C^0 'ye düştüğü de görülmüştür. Yaz aylarında sıcaklık genellikle 19 C^0 üzerindedir. Ancak sıcaklığın 38 C^0 'nin üzerine çıktığı da görülür. Sonuç olarak ilin yıllık sıcaklık farkı 74 C^0 gibi büyük bir fark gösterir. Yıllık ortalama yağış miktarı 420 mm 'dir. Yağışların %22'si sonbahar, %36'sı ilkbahar, %32'si kış ve %10'luk kısmı yaz aylarında düşer (Sivas Çevre Durum Raporu, 2016:2).

İlin büyük bir bölümü Kızılırmak, bir bölümü de Yeşilirmak havzalarına girer. Kızılırmak havzasında yer alan yörelerde genellikle bozkır bitkileri görülmektedir. Ayrıca bu alanlarda orman ağaçlarından oluşan küçük kümelere de rastlanmaktadır. Genellikle karaçam (*Pinus nigra*), kızılçam (*Pinus brutia*) ve ardıç (*Juniperus* sp.) gibi iğne yapraklı ve meşe (*Quercus* sp.) gibi yapraklı ağaçlardan oluşan bu topluluklar, yüz yıl kadar önce tüm bölgeyi kaplayan zengin orman örtüsünün son kalıntıları durumundadır. Yeşilirmak havzasına giren ve Karadeniz iklimini yansıtan Gölova, Akıncılar, Suşehri ve Koyulhisar ilçelerinde ise bitki örtüsü tamamen değişiklik göstermektedir. Bu ilçelerde genellikle karaçam, kızılçam ve ardıç gibi iğne yapraklı ağaçlar görülür. Diğer ilçelerde ise meşe ve ardıç ağaçları yaygındır. Bunun yanı sıra ova ve yaylalar ise yer yer çalı, fundalık ve step karakterinde olup ziraatin yapıldığı alanlardır. Ova tabanlarının doğal bitki örtüsü ot formasyonudur. Karasal iklim kuşağında yer alan bölgede, ilkbaharla birlikte doğal alanlar yeşil bir bitki örtüsü ile kaplanmakta ancak sıcakların artmasıyla birlikte bu bitkilerin yerini geven (*Astragalus* sp.), sığırkuyruğu (*Verbascum* sp.) ve kekik (*Thymus* sp.) gibi step (bozkır) bitkileri almaktadır (Sivas Valiliği, 2002; Erdem, 2007: 61). İlin arazilerinin % 41'i tarım arazisi, % 27'si çayır ve mera, % 13'ü orman ve % 19'u ise yerleşim yerlerinden oluşmaktadır (Sivas Çevre Durum Raporu, 2016:113).

Sivas ilinin 2015 yılı Adrese Dayalı Nüfus Sistemi (ADNKS) sonuçlarına göre toplam nüfusu 618.617 kişidir. TÜİK'in verdiği istatistiklere göre Sivas, İç Anadolu Bölgesinin 5. kalabalık ve Türkiye'nin 32. kalabalık ilidir. İlin nüfusu, 1990 nüfus sayımına göre 767.481 kişi, 1997 nüfus tespitine göre 707.645, 2000 yılı nüfus sayımına göre 755.091, 2008 yılı nüfus sayımına göre 631.112'ye düşmüştür. Bu düşüşün temel sebebi iç ve dış göçlerdir (Sivas Çevre Durum Raporu, 2016:1).

Sivas ilini turizm açısından incelediğimizde; ilin pek çok potansiyeli olmasına rağmen Kültür ve Turizm Bakanlığı Türkiye Turizm stratejisi 2023 kalkınma planında yer almadığı görülmektedir (Anonim-b). Ancak il Kayseri, Sivas ve Yozgat illerini kapsayan Orta Anadolu Kalkınma Ajansı (ORAN)'nın sosyal ve ekonomik destekleri ile Sivas valiliği tarafından düzenlenen "Kültür Turizm Sivas Projesi" gibi yerel ölçekteki projelerle kültürel ve turizm faaliyetlerini gerçekleştirmeye çalışmaktadır. ORAN Kalkınma Ajansının Sivas ile ilgili rehberine göre; ilde her yıl düzenlenen festival ve şenliklerle ilin kültürel canlılığı korunmaktadır. Bu festivallerden en önemlisi "Aşık Veysel ve Ozanlar Haftası" etkinliğidir. İlde Kangal Balıklı Kaplıca, Sıcak Çermik ve Soğuk Çermik'te yapımı devam eden termal tesislerin bitmesi ile alanda bir canlılığın olması beklenmektedir. Kış turizmi açısından da gelecek vaat eden, Sivas merkeze 58 km uzaklıkta bulunan, Yıldız Dağı dünya standartlarında kayak sporu yapılabilecek niteliklere sahiptir. Kış Sporları Turizm Merkezi olarak kabul edilen bu bölgede aynı zamanda Yıldız Barajı sayesinde su sporları, doğal güzellikleriyle dağ sporları

ve yayla turizmi değerlendirilebilecek diğer alanlardır. Sıcak Çermik Bölgesi'ne yakın olması nedeniyle her iki potansiyelin birlikte değerlendirilmesine de olanak sunmaktadır. Ayrıca Sivas, Selçuklu ve Osmanlı dönemi eserleri başta olmak üzere tarihi camileri, kiliseleri, hanları, hamamları ve türbeleriyle inanç ve kültür turizmine yönelik girişimler açısından da zengin bir yelpaze sunmaktadır. Bu eserlerden başlıcaları; Şifahıye Medresesi, Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası, Gök Medrese ve Buruciye Medresesidir. Doğa turizmi açısından da Sivas yaylaları, gölleri, vadileri, şelaleleri ve mesire alanları ile doğa turizmine canlılık katan alanlara sahiptir. Bu alanlardan en önemlileri; Eğriçimen Yaylası, Gökpınar Gölü, Tödürge Gölü, Hafik Gölü, Sızır Şelalesi, Şuğul Vadisi ve Paşabahçe Mesire Alanıdır (Anonim-b).

Sivas Valiliği tarafından düzenlenen "Kültür Turizm Sivas Projesi"nde de alanda 50'ye yakın projenin hayata geçirilmesi planlanmaktadır. Bu projelerden en önemlileri Haralar Bölgesinin Eko-Turizm Bölgesi olması, tırmanma ve dağ yürüyüşlerinin hayata geçirilmesi, fotosafari, flora ve fauna turizminin canlandırılması gibi faaliyetler yer almaktadır (Anonim-1, 2020).

Ekoturizm uygulamaları için doğal ve kültürel kaynak varlıklarının bir kombinasyonunu içeren kırsal alanlar sıklıkla tercih edilmektedir. Bu alanlar ekoturizm destinasyonları olarak büyük ilgi görmekte ve ekoturistler tarafından özellikle ziyaret edilmektedir (Briedenhann ve Wickens, 2004:71). Bu bağlamda, ekoturizm faaliyetlerinin sürekliliği açısından kırsal alanlardaki özel değerlerin belirlenmesi ve sürdürülmesi özel önem taşımaktadır. Bu nedenle bu çalışma kapsamında köklü bir geçmişe sahip olan, geleneksel yapısını, doğal, kültürel ve tarihsel özelliklerini günümüze kadar koruyabilmiş olan Sivas çalışma alanı olarak seçilmiş ve alandaki kaynak değerlerinin potansiyeli belirlenerek, sürdürülebilirlik kapsamında ekoturizm için değerlendirilmesi öngörülmüştür. Ayrıca bu çalışmada Sivas ilinde turizmde çeşitliliğinin sağlanmasına, bölgenin turizme kazandırılmasına, ekonomik kalkınmanın sağlanmasına, çevresel ve kültürel bozulmanın engellenmesine yönelik önerilerde de bulunulmuştur.

MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırmada izlenen yöntemler aşağıdaki gibidir.

1. Bu çalışma Sivas il sınırlarını kapsamaktadır. Çalışmada öncelikle alanla ve ekoturizm ile ilgili kaynak taraması yapılmış, daha sonra ekoturizm kaynak değerlerini ve ekoturizm altyapısını belirlemek için alanla ilgili doğal ve arkeolojik sit alanları belirlenmiş (Tablo 1), doğal ve kültürel kaynak varlıklarının bir envanteri çıkarılmış ve bu envanterle ilgili gerek alanda fotoğraflar çekilerek ve gerekse de internetten veriler toplanarak, yerel üreticiler, eko turistler ve yerel temsilcilerle görüşülmüş, konu ile ilgili yapılması gerekenler hakkında bilgi edinilmiştir. Ayrıca bu aşamada Sivas'ı turizm potansiyeli açısından destekleyen kurum ve kuruluşlar araştırılmış ve bu kuruluşların hedef stratejileri ile projelerine yönelik bilgiler elde edilmiştir.
2. Elde edilen veriler ışığında Sivas'ın ekoturizm alanında sahip olduğu güçlü ve zayıf yönleri ile fırsat ve tehditlerine yönelik SWOT analizi uygulanmıştır. Sahaya dayalı kalitatif verilerin değerlendirilmesinde yaygın olarak SWOT analizi uygulanmaktadır. Bir SWOT (Güçlü Yönler, Zayıf Yönler, Fırsatlar ve Tehditler) analizi, sistematik bir yaklaşım sağlamak ve bir karar için destek sağlamak amacıyla iç ve dış faktörleri analiz etmek için yaygın olarak kullanılan bir araçtır. Bir SWOT analizi, iç ve dış faktörleri hesaba katmak ve Zayıf Yönler ile Tehditlerin etkisini en aza indirmek ve mevcut Güçlü Yönler ile Fırsatların faydalarını arttırmak için planlar ve stratejiler geliştirmeyi amaçlar (Robert, 2002). Bu çalışmada da, Sivas ili ve ilçelerinin doğal ve kültürel kaynak değerleri

belirlendikten sonra, ekoturizm faaliyetleri açısından bu kaynakların sürdürülebilir kullanımını göstermek için SWOT analizi uygulanmıştır (örn., Barkauskiene, Snieska, 2013:454). Toplanan bilgiler SWOT analizi yapılarak bölgenin ekoturizm açısından potansiyeli, güçlü ve zayıf yönleri ile birlikte fırsat ve tehditler açısından değerlendirilerek analiz edilmiştir.

3. Çalışma sonucunda Sivas'ın ekoturizm potansiyeli belirlenmiş ve ekoturizm bağlamında diğer turizm türleri ile koruma ve geliştirme önerileri getirilmiştir.

Tablo 1. Sivas ilinin doğal ve arkeolojik sit alanları

Kültürel kaynaklar

1. **Akıncılar ilçesi anıt eserler** (İlçede anıt eser olarak sadece Abana köyü kilisesi bulunmaktadır)
2. **Altınyayla ilçesi anıt eser ve arkeolojik sit alanları** (Alanda çeşitli yerleşkelere ait tümülüs ve höyükler bulunmaktadır)
3. **Divriği ilçesi anıt eser ve arkeolojik sit alanları** (Anıt eserler ve arkeolojik sit alanları bakımından en zengin ilçedir. Alanda hamamlar, camiiler, kiliseler, köprüler, türbe ve mezarlıklar oldukça fazladır.)
4. **Gemerek ilçesi anıt eser ve arkeolojik sit alanları** (Alanda anıt eser olarak camiiler, kiliseler, köprüler ve konaklar yer almaktadır. Ayrıca arkeolojik sit alanı olarak ilan edilmiş çeşitli medeniyetlere ait kale, höyük, tümülüs ve nekropollerde bulunmaktadır.)
5. **Gölova ilçesi anıt eser ve arkeolojik sit alanları** (İlçede anıt eser olarak bir türbe yer almaktadır. Arkeolojik sit alanı olarak bir yerleşke bir de kale kalıntısı bulunmaktadır.)
6. **Gürün ilçesi anıt eser ve arkeolojik sit alanları** (İlçede anıt eser olarak kilise ve halk kütüphanesi binasının yanı sıra sivil mimari örnekleri de yer almaktadır. Bunun yanı sıra alanda pek çok yerde eski yerleşmelere ait höyük ve tümülüslere rastlanmaktadır.)
7. **Hafik ilçesi anıt eser ve arkeolojik sit alanları** (İlçede anıt eser olarak bir mektep, eski hükümet konağı, kilise ve bir de kaya mezar bulunmaktadır. Arkeolojik sit alanı olarak alanda çeşitli höyükler, yerleşim yerleri ve mağaralar bulunmaktadır.)
8. **İmranlı ilçesi anıt eser ve arkeolojik sit alanları** (İlçede anıt eser olarak camii, konak, sıbyan mektebi ve mezarlıklar yer almaktadır. Arkeolojik sit alanı olarak alanda çeşitli höyükler, mezarlıklar, tümülüsler ve kaleler bulunmaktadır.)
9. **Kangal ilçesi anıt eser ve arkeolojik sit alanları** (İlçede anıt eser olarak tümülüs, camii, kilise, türbe ve köprü yer almaktadır. Arkeolojik sit alanı olarak alanda çeşitli yerleşim yerlerine ait höyükler, tümülüsler ve kaleler bulunmaktadır.)
10. **Koyulhisar ilçesi anıt eser ve arkeolojik sit alanları** (İlçede anıt eser olarak sadece iki camii bulunmaktadır. Arkeolojik sit alanı olarak alanda çeşitli yerleşim yerlerine ait höyükler ve kaleler bulunmaktadır.)
11. **Merkez ilçe anıt eser ve arkeolojik sit alanları** (Sivas merkez ilçe anıt eserler ve arkeolojik sit alanları bakımından oldukça zengindir. İlçede anıt eser olarak pek çok cami, çeşme, hamam, köprü, medrese, türbe ve tekke yer almaktadır. Bu yapıların yanı sıra alanda arkeolojik sit alanı olarak çeşitli yerleşimlere ait iki tümülüs bulunmaktadır.)
12. **Şarkışla ilçesi anıt eser ve arkeolojik sit alanları** (İlçede anıt eser olarak camiiler, konuk evleri ve kaya mezar yer almaktadır. Arkeolojik sit alanı olarak alanda eski medeniyetlere ait yerleşim yeri kalıntıları, höyükler ve kaleler bulunmaktadır.)
13. **Suşehri ilçesi anıt eser ve arkeolojik sit alanları** (İlçede anıt eser olarak mezar, hamam, konak, kilise, cami ve eski bir yerleşim yeri bulunmaktadır. Arkeolojik sit alanı olarak alanda höyük, nekropol ve antik yerleşim yeri bulunmaktadır.)
14. **Ulaş ilçesi anıt eser ve arkeolojik sit alanları** (İlçede anıt eser olarak bir konuk odası, birkaç köprü, konak, mezar ve camii yer almaktadır. Arkeolojik sit alanı olarak alanda yerleşim yerleri kalıntıları, höyükler, kaleler ve mezarlık bulunmaktadır.)

Tablo 1. Sivas ilinin doğal ve arkeolojik sit alanları (Devamı).

15. Yıldızeli ilçesi anıt eser ve arkeolojik sit alanları (İlçede anıt eser olarak köprüler, türbeler, camii ve hamam yer almaktadır. Arkeolojik sit alanı olarak alanda yerleşim yeri kalıntıları, höyükler, tümülüsler ve kale bulunmaktadır.)

16. Zara ilçesi anıt eser ve arkeolojik sit alanları (Zara ilçesi de anıt eser ve arkeolojik sit alanı bakımından zengin bir ilçedir. İlçede anıt eser olarak camiiler, köprü, türbe ve geleneksel yapıda konaklar yer almaktadır. Arkeolojik sit alanı olarak alanda yerleşim yerleri, kaya mağaraları, höyükler, kale ve tümülüsler bulunmaktadır.)

Doğal kaynaklar

- 1. Gemerek ilçesi doğal sit alanları** (İlçede doğal sit alanı olarak Sızır şelalesi bulunmaktadır.)
- 2. Gürün ilçesi doğal sit alanları** (İlçede doğal sit alanı olarak Uyuzpınar gölü, Şuğul vadisi ve Gökpınar gölü bulunmaktadır.)
- 3. Kangal ilçesi doğal sit alanları** (İlçede doğal sit alanı olarak Balıklı kaplıca ve çermik bulunmaktadır.)
- 4. Şarkışla ilçesi doğal sit alanları** (İlçede doğal sit alanı olarak sıcak su kaynağı bulunmaktadır.)

BULGULAR VE TARTIŞMA

Ekoturizm kaynak değerlerinin belirlenmesi

Ekoturizm faaliyetleri için kaynak varlıkları doğal ve kültürel kaynaklar olmak üzere ikiye ayrılır. Doğal kaynaklar şu alt gruplara ayrılabilir; jeoloji (dağlar, kanyonlar, kumsallar, mağaralar, volkanlar, fosil alanlar), iklim (sıcaklık, yağış, güneş ışığı), hidroloji (göller, nehirler, şelaleler, sıcak su kaynakları), yaban hayatı (memeliler, kuşlar, böcekler, hayvanlar), bitki örtüsü (ormanlar, meralar, yaylalar) ve konumu (merkez, uzaklaşma). Kültürel kaynaklar ise; alanın tarihsel geçmişi (tarih öncesi kalıntılar, tarihi yerler), olaylar (sergiler, fuarlar, halk törenleri), el sanatları veya gastronomi (nakış, dantel, mücevher, yiyecek, içecek) ve daha fazlasını kapsamaktadır (Weaver ve Opperman, 2000; Okan vd., 2016: 14). Yukarıda belirtilen kaynakların tümünün ekoturizm alanlarında bulunmasının beklenmemesine rağmen, bu varlıkların sürdürülebilirliğini sağlamak için hangi kaynakların mevcut olduğunu belirlemek önemlidir.

Doğal kaynak analizi

Sivas doğal değerler açısından oldukça fazla potansiyeli olan bir ildir. Bunun nedeni il topraklarının üç ayrı havzada ve değişik iklim bölgelerinde yayılmış olmasıdır. İlin doğal kaynakları Tablo 2’de belirtilmiştir.

Tablo 2. Ekoturizm açısından doğal kaynak değerleri

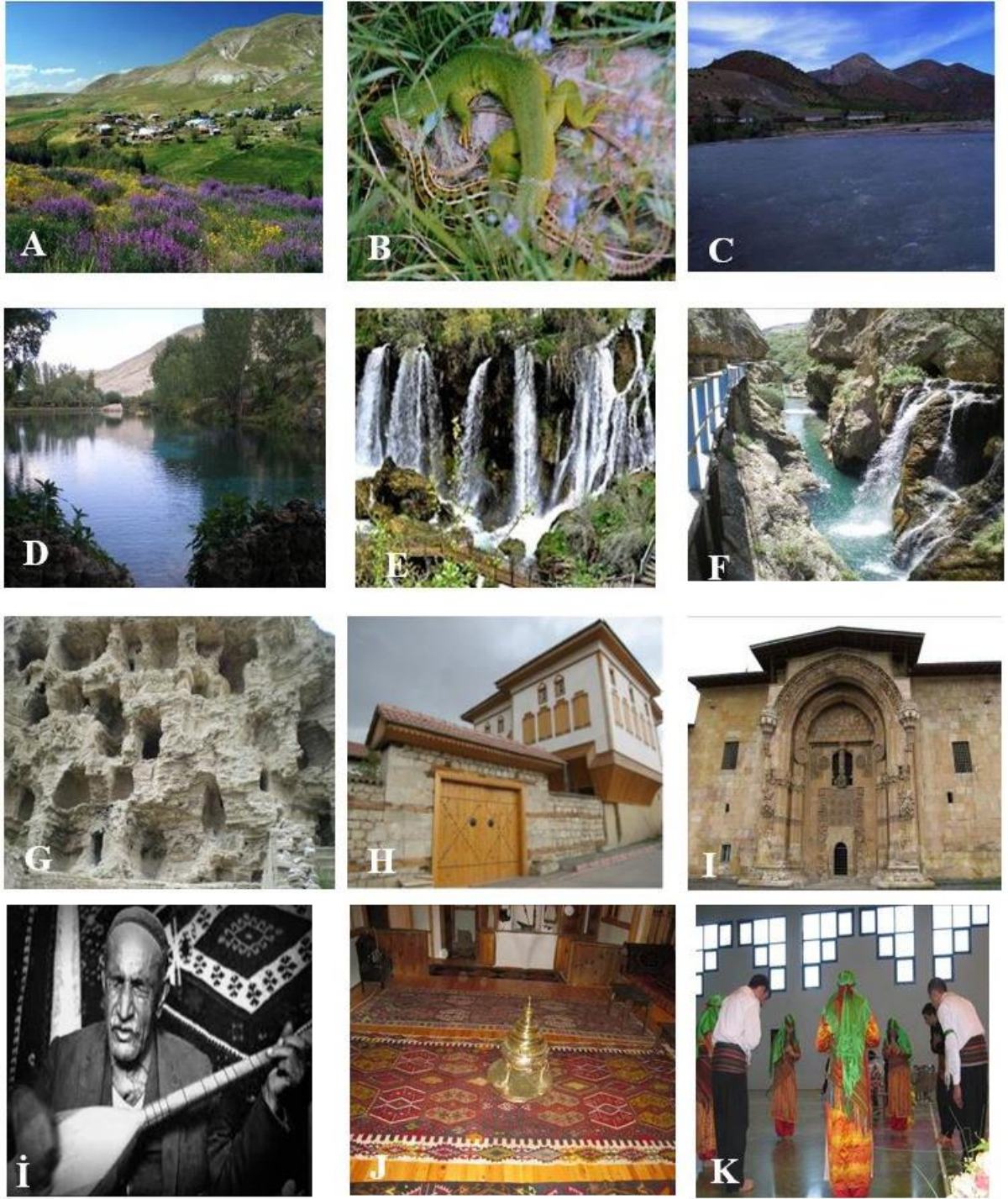
Kaynak değerleri	Açıklamalar
Flora	Sivas'ta yaklaşık 1508 bitki taksonu yetişmektedir. Bunlardan 57'si sadece Sivas'ta yetişen endemik bitkilerdir (Sivas Çevre Durum Raporu, 2010: 213). Sivas İli endemik bitki açısından son derece zengindir. Bunlardan bazıları <i>Achillea sintenisii</i> , <i>Centaurea sivasica</i> , <i>Cousinia sivasica</i> , <i>Astragalus ulashensis</i> , <i>Salvia vermifolia</i> , <i>Helichrysum noeanum</i> 'dur. "Türkiye Bitkileri Kırmızı Kitabı" adlı esere göre alanda zarar görebilir (VU), çok tehlikede (CR) ve endemik (EN) türlerin sayısı ise 99'dur (Sivas Çevre Durum Raporu, 2010: 87) (Şekil 2-A).
Fauna	Sivas ili, hayvan varlığı açısından oldukça zengindir (Şekil 2-B). Ayrıca Sivas ili genelinde yaban hayatı oldukça zengindir. Bu zenginlik, il topraklarının çok geniş ve farklı yeryüzü şekillerinden oluşması, göl, akarsu sayısı, yüksek dağlar ve ormanlık alanların mevcut oluşu gibi etkenlerden kaynaklanmaktadır. Divriği'nin Danişmend ve Sincan yöresinde; Zara'nın Beypınar ve Bolucan yöresinde; Yıldızeli'nin Yıldız Dağı kesiminde, Suşehri'nin Gökçekent taraflarında keklik ve tavşan bulunmaktadır. Merkez ilçe, Ulaş ve Hafik'de de bildircin ve yaban keçisi bulunmaktadır. Yine Hafik'in Çukurbelen köyü; Zara Tödürge Gölü ve Seyfebeli yöresindeki sazlıklarda yaban ördeği ve yaban kazı bulunmaktadır İldeki tüm akarsular ve göllerde bol miktarda sazan, gümüş ve yayın balığı yaşamakta; ayrıca Yarhisar'da Topçuyeniköy civarında Avrasya su samuru (<i>Lutra lutra</i>) bulunmaktadır. Koyulhisar, Suşehri ve Zara'nın Şerefiye ormanlarında yabandomuzu ve ayıya da rastlanmaktadır. Kurt, tilki, çakal, kızıl şahin, şah kartalı ve doğan bütün il coğrafyasında sıkça rastlanan yaban hayvanlarıdır (Mahiroğulları, 2003; Erdem, 2007: 62). Ayrıca alan özellikle Kangal köpeği ve Kangal Balıklı Çermik balıkları ile de ünlüdür (Sivas Çevre Durum Raporu, 2010: 87).
Panaromik noktalar	Sivas kent merkezinde en önemli panaromik nokta Yıldız Dağı Bölgesi Ormanlık alanı ile Sivas kalesidir. İlçe merkezleri de genellikle dağlık ve engebeli bir arazi yapısına sahip olduğundan çok güzel seyir noktaları tespit edilebilmektedir.
Nehirler, şelaleler, akarsular ve göller	Önemli akarsuları Kızılırmak, Yeşilirmak, Kelkit Çayı, Tozanlı Çayı, Çaltı Çayı (Şekil 2-C) ve Tohma Çayıdır. Gemerek Sızır Çağlayanı en önemli şelalelerindendir (Şekil 2-E). En önemli gölleri ise; Zara Tödürge Gölü, Hafik Gölü ve Gürün Gökpinar Gölüdür (Şekil 2-D).
Korunan doğal sit alanları	Milli Parklar Kanununda; bitki örtüsü, yaban hayatı ve manzarası bakımından halkın rekreasyon ihtiyacına uygun tabiat parklarına bir örnek olarak, Sivas ili Gürün ilçesindeki "Şuğul Vadisi" verilebilir (Sivas Çevre Durum Raporu, 2010: 250) (Şekil 2-F).
İlgi çeken jeolojik oluşumlar	Alanla ilgili en önemli jeolojik oluşumlar kaplıcalar ve mağaralardır (Şekil 2-G). Kaplıcalardan en fazla dikkati çekenler Sivas Sıcak ve Soğuk Çermik, Orta Bucak Çermiği, Alaman Çermiği, Akça Ağıl Çermiği ve Kangal Balıklı Çermiktir. Mağaralar ise Gürün, Zara ve Doğanşar ilçesinde yer almaktadır.

Kültürel kaynak analizi

Sivas neolitik çağdan beri yerleşime konu olan bir ildir. Bu nedenle geçmişten günümüze kadar pek çok kültürün özelliklerini taşıyan kaynaklara sahiptir. Ancak bu konuda yeterince tanıtımın yapılamaması ilin doğal varlıklarının olduğu kadar kültürel varlıklarının da yeterince bilinmemesine neden olmaktadır. Sivas'ın kültürel kaynakları aşağıda Tablo 3'de belirtilmiştir.

Tablo 3. Kültürel kaynakların ekoturizm açısından değerleri

Kaynak değerleri	Açıklamalar
Geleneksel ahşap yapılar	Sivas evlerinin 1980 yılı öncesinde tespit ve tescili yapılmadığından çoğu yıkılmış ve yerlerini beton yapılara bırakmıştır. Bundan sonra Kültür Bakanlığı tarafından sit alanı ilan edilen mahallelerdeki evler koruma altına alınmıştır. Bu evlerden başlıcaları: Hasan Başeğmez Evi, Abdi Başara Evi, Mütevellioğlu Mesrur Başara Evi, Feridun Kangal Konağı; Seyfullah Paşa Konağı, Mehmet Şenol Konağı, Akaylar Konağı, İnönü Konağı, Susamışlar Konağı, Abdi Ağa Konağı, Osman Ağa Konağı ve Mihrali Bey Konağı gelmektedir. Bu geleneksel yapılara Sivas'ın ilçelerinde de rastlanmaktadır. Özellikle Divriği ve Gürün günümüze kadar korunmuş geleneksel konutları ile ünlüdür (Şekil 2-H).
Tarihi yapılar	Ulu Camii, Kale Camii, Meydan Camisi, Aliğa Camisi, Alibaba Camisi, Şifaiye Medresesi, Gök Medrese, Çifte Minareli Medrese, Buruciye Medresesi, Behram Paşa Hanı, Taşhan, Subaşı Hanı, Alacahan, Kurşunlu Hamamı, Meydan Hamamı, Eski Paşa Hamamı, Ahi Emir Ahmed Türbesi, Abdülvahabi Gazi Türbesi, Şemseddin Sivasî Türbesi, Güdük Minare, İncili Hanım, Eğri Köprü, Kesik Köprü, Boğaz Köprüsü, Yıldız Köprüsü, Şeyh Çoban Çeşmesi (Şekil 2-I).
Önemli şairler ve halk ozanları	Sivas'ın en önemli şair ve ozanları; Şemseddin Sivasî, Pir Sultan Abdal, Ruhsati, Kul Himmet, Suzi, Aşık Veysel, Zaralı Halil Söyler, Mesleki, Aşık Talibi, Recep Kamil ve Şeyh Halit'tir (Anonim-f, 2019) (Şekil 2-İ).
El Sanatları	Sivas'ta geleneksel el sanatları oldukça gelişmiştir. Özellikle dokumacılık, çakı-bıçak yapımı, bakır ve gümüş işçiliği en köklü el sanatlarıdır. Sivas'ın zengin motifli ve renkli dokumaları ile kara kemik saplı bıçakları dünyaca ünlüdür (Anonim-g, 2019) (Şekil 2-J).
Festivaller	Sivas'da düzenlenen en önemli festivaller; Uluslararası Aşık Veysel Aşıklar Bayramı, Pir Sultan Abdal Geleneksel Kültür Etkinlikleri, Divriği Çamşır Halk Ozanları Şenliği gibi etkinliklerdir (Anonim-h-1, 2019) (Şekil 2-K).
Yerel yiyecek ve içecekler	Sivas'ın en meşhur yemekleri; Sivas köftesi-kebabı, hingel, kesme aşı, baviko, katmer, Divriği pilavı, mercimek badı, peskütan çorbası, içli köfte, Sivas ketesi, madımak yemeği, velibah (patatesli bazlama), Sivas kömbesi, kelle tatlısı, Sivas hurma tatlısıdır. Sivas'ta içecek olarak en çok hoşaf, şıra, şerbet (bal şerbeti, gül şerbeti) ve ayran tüketilmektedir.

Şekil 2. Eko turizm açısından doğal ve kültürel kaynak değerleri

A: Sivas ilinin florası (2016), B: Sivas ilinin faunası (2016), C: Divriği Çaltı Çayı (2017), D: Gürün Gökpınar Gölü (2016), E: Gemerek Sızır Çağlayanı (Anonim-d), F: Gürün Şuğul Vadisi (2018), G: Gürün mağara oluşumları (2018), H: Geleneksel Sivas (Divriği) evi (2018), I: Sivas (Divriği) Ulu Camii (2018), İ: Halk ozanı Aşık Veysel (Anonim-e, 2019), J: Sivas el sanatları (halı-kilim) (2018), K: Sivas Halk ozanları festivali (2018)

Sivas ili ve ilçelerinin ekoturizm açısından güçlü ve zayıf yönleri

Bir bölgenin turizm veya ekoturizm potansiyelinin belirlenmesinde hem ulusal hem de uluslararası çalışmalarda genellikle SWOT analizi uygulanmaktadır. Bu çalışmalara Sayyed vd. (2013)'in "Sürdürülebilir ekoturizm için Tandooreh Ulusal Parkı'nın (NE İran) SWOT analizi" ile Kızılaslan ve Ünal'ın "Tokat İlinin Ekoturizm/Kırsal Turizm Potansiyeli ve SWOT Analizi" örnek olarak verilebilir. Bu çalışmada da çok köklü ve tarihi bir geçmişe sahip olan Sivas ilinin ekoturizm açısından güçlü ve zayıf yönleri ile fırsat ve tehditlerinin belirlenmesi için SWOT analizi uygulanmıştır. Uygulamada elde edilen bulgular şunlardır;

Güçlü Yönler

- Çok eski bir tarihi geçmişe sahip olan Sivas ili, üzerinde yaşattığı tüm kültürlerin izlerini önemli ölçüde taşımaktadır. İl tarih öncesi çağlardan, Selçuklu ve Osmanlı dönemine kadar yaşayan tüm devletlerin kültürel miraslarını barındırmaktadır. Bu dönemlere ait medreseler, camiiler, tarihi evler ve köprüler ilgi çekici alanlardır. Tarihi ve arkeolojik kalıntıların yoğun olduğu ilin belirli bir bölümü arkeolojik sit alanı ilan edilmiştir.
- Sivas kaplıcalar ve şifalı sular açısından zengin bir potansiyele sahiptir (Örn. Sıcak çermik, soğuk çermik, Kangal balıklı çermik vb.). Bu kaplıcalar termal turizm için oldukça elverişlidir.
- Sivas, doğal kaynak varlıkları (dağlar, yükseklikler, yaylalar, su kaynakları, göller, flora, fauna, vb.) bakımından zengin bir bölgede yer almaktadır. İlde düşük rakımlardan yüksek rakımlara kadar birçok yayla mevcuttur. Bunlardan en önemlileri Koyulhisar ilçesindeki Eğriçimen ve Söbüce yaylalarıdır. Bu yaylalar doğa sporları, trekking ve kampçılık için uygundur.
- Alanda farklı turizm alternatifleri de (tarihi ve kültürel geziler vb.) mevcuttur. Ayrıca ilde bulunan akarsular ve göller farklı su sporlarının (olta balıkçılığı, tekne gezintisi, rafting, yelkencilik, su kayağı, kürek yarışları gibi birçok su sporları) yapılması için de uygundur.
- Gürün, Zara ve Doğanşar ilçelerindeki mağaralar, mağara turizmi açısından önemli bir altyapı oluşturmaktadır,
- Kara avcılığı oldukça gelişmiştir. Alanda uygun yerlerde keklik, bıldırcın ve tavşan avı yapılabilmektedir.
- Sivas'ın el sanatları oldukça gelişmiştir (dokumacılık, bakırcılık, gümüş işçiliği, el dokumacılığı). Özellikle el dokuması halı ve kilimleri ile Gürün şalı dünyaca ünlüdür.
- Bölgeye özgü bir gıda kültürü ve meyve çeşitliliği vardır. Zengin bir mutfığa sahip olan ilde organik tarım da yapılmaktadır.

Zayıf Yönler

- Sivas'ın özellikle ilçe yerleşimlerinde turizm potansiyelinin değerlendirilmesi için yeterli kapasite ve kalitede tesisler bulunmamaktadır,
- Yerel halkın ekoturizm bilinci henüz yeterince gelişmemiştir. Turizm açısından, eğitilmiş ve yeterli bir işgücü mevcut değildir.
- Ekoturizm için tanıtım yeterince yapılmamakta veya ayrılan tanıtım ve pazarlama bütçeleri yetersizdir,
- Yerel yönetimler ekolojik ürünlerin satışı ve pazarlanması konusunda duyarsızdır,
- Turistlerin sağlığı ve güvenliklerinin sağlanmasında yetersizlikler vardır,
- Ekoturizme yönelik yatırımlar az, teşvikler yetersizdir,

- Bazı ilçe ve beldelerde kanalizasyon altyapısı ile katı atık yönetimi yetersizdir.
- Turizm potansiyeli olan alanlara belediyeler tarafından tahsis edilmiş araçlar yeterince bulunmamaktadır.
- İilde geleneksel mimariden daha çok çağdaş yapılarda hızlı bir artış bulunmaktadır. Geleneksel yapıların iyileştirilmesi ve turizme kazandırılması için yapılan uygulamalar yetersizdir.
- İş fırsatlarının daha az olması ve yerel girişimlerin yetersizliği gençlerin bölgeden göçüne neden olmaktadır.
- Kış aylarında nüfusun gerilemesi turizmi olumsuz yönde etkilemektedir.

Fırsatlar

- Dünyada ve ülkemizde ekoturizmin giderek daha popüler hale gelmesi ve gününbirlik turların artması iç turizmin gelişmesi,
- Avrupa Birliği veya diğer önemli kuruluşların finansal destek sağladığı projelerde ekoturizme de yer verilmesi,
- Festival ve etkinlikler ile ilgili organizasyonların ekoturizm kapasitesi açısından önemli bir potansiyel oluşturması,
- Artan teknolojik olanakların, tanıtım faaliyetlerini artırmaya hizmet etmesi,
- Yerel halktan kamu kurumlarında, belediyelerde ve özel sektörde önemli pozisyonlarda çalışan kişilerin varlığı,
- Bölgeye yakın üç havaalanının (Sivas, Kayseri, Malatya) bulunması,
- Ekoturizmin artan talebi ile hükümetler tarafından sağlanan kırsal alanlara teşviklerin artması,
- Sivil toplum örgütleri açısından işbirliği fırsatlarının varlığı.

Tehditler

- Sivas ilinin turistik imajının zayıflığı,
- İç ve dış turizmin tanıtıldığı satış kataloglarında Türkiye'deki alternatif turizm olanaklarına fazla yer verilmemesi ve bu nedenle Sivas'ın da bu konuda yeterince tanıtımının yapılamaması,
- Türkiye'nin coğrafi konumu nedeniyle bulunduğu bölgede komşu ülkelerde yaşanan savaşlardan ve siyasi istikrarsızlıklardan olumsuz yönde etkilenmesi ve bu olumsuzluğun Sivas'a da yansması,
- İl ve ilçelerde konut yapımının artması sonucunda flora ve fauna kaybının yaşanması,
- Bölgede çok fazla su kaynaklarının bulunması nedeniyle, kontrolsüz bir şekilde alabalık üretim çiftliklerinin oluşturulması,
- Kış aylarının sert geçmesi ve işsizlik nedeniyle yoğun göçün yaşanması,
- Meraların azalması nedeniyle hayvancılıkta azalma,
- Arazinin çok engebeli olması nedeniyle tarımsal faaliyetlerin kısıtlı bir şekilde yapılması.

SONUÇ

Ekoturizm doğayı temel alan önemli bir turizm dalıdır. Ekoturizm sürdürülebilir turizm yaklaşımına sahip olmalıdır. Türkiye de ekoturizm potansiyeli açısından zengin bir ülkedir. Bu zengin potansiyelin yani tarihi, kültürel ve doğal güzelliklerin ortaya çıkarılması, başarılı bir şekilde tanıtımının yapılması ve sürdürülebilirlik ilkesi ışığında ekoturizme sunulması ülkemiz için büyük katkılar sağlayacaktır.

Bu çalışmada ekoturizm açısından Sivas'ın potansiyeli değerlendirilmiş, ilin ekoturizm açısından önemli bir potansiyeli olduğu tespit edilmiştir. Ancak kentin ulusal ölçekteki turizm stratejileri ve hedeflerinde yer almaması, yerel ölçekteki desteklerin de yeterli kaynak sağlamaması nedeni ile ekoturizm faaliyetlerinin yeterince tanıtılmadığı, yerel halkın bu konuda bilinçli olmadığı, ilçelerde eko-turistler için uygun konaklama alanlarının bulunmadığı, istihdam sağlama, gelir artışı, döviz girdisi, sosyal gelişim, yerel ekonominin canlanması ve faaliyetlerin çeşitlenmesi gibi şehir adına olumlu değişimlerin yaşanmadığı belirlenmiştir. Oysa yapılacak desteklemeler sonucunda Sivas doğal ve kültürel kaynakları ile hem ulusal hem de uluslararası ekoturistler için önemli bir cazibe merkezi haline gelecek ve bu durumdan hem yerel halk hem de ülke ekonomisi büyük katkılar sağlayacaktır. Bu anlamda Sivas Valiliğinin 2019 yılında başlatmış oldukları “Kültür Turizm Sivas Projesi” alanın turizm faaliyetlerinin gelişmesinde önemli bir adım olacağı öngörülmektedir.

Bir bölgenin turizm veya ekoturizm potansiyelinin belirlenmesinde o alanın güçlü ve zayıf yönleri ile fırsat ve tehditlerini doğru bir şekilde analiz edebilmek için genellikle SWOT analizi uygulanmaktadır. Sivas'ın ekoturizm potansiyelini ortaya çıkarmayı amaçlayan bu çalışmada da öncelikle alanın doğal ve kültürel kaynak değerleri tanımlanmış ve bu değerlere ilişkin SWOT analizi uygulanarak, kentin güçlü ve zayıf yönleri ile fırsat ve tehditleri ortaya konulmuştur. Sonuç olarak alanın doğal ve kültürel kaynak değerleri açısından güçlü yönlerinin olduğu tespit edilmiştir. Özellikle alan çok eski bir tarihi geçmişe sahip olduğu için kültürel kaynak değerleri açısından birinci derecede güçlü yönlere sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Alanda doğal kaynak değerleri ise ikinci derecede güçlü yönlere sahiptir. Bu değerlerden kaplıcalar, göller, akarsular ve mağaralar alan için önemli bir ekoturizm çekiciliği göstermektedir. Alanın zayıf yönleri; turizm potansiyelinin değerlendirilebileceği yatırımların, işgücünün ve tesislerin olmayışı, coğrafi konumu nedeniyle iklimin sert olması ayrıca yerel halkın ekoturizm bilincine sahip olmamasıdır. Bu olumsuzluklara rağmen bölgede gününbirlik turların artması, festival ve etkinliklerin yapılması ile teknolojinin gelişmesine bağlı olarak tanıtımların artması alan için önemli fırsatlar sunmaktadır. Kentin kaynak değerlerini gelecek kuşaklara aktarabilmek için, sürdürülebilirlik bu alanlarda yapılacak her türlü uygulamanın ilkesi olmalıdır. Bölgede yaygınlaşan kentleşme ve ikinci konut yapımının artması, kaynak değerlerini tehdit eden en önemli faktörlerdir. Alanda sadece doğal kaynak değerlerinin korunmasına yönelmek, ideal çözümü elde etmek için yeterli olmayacaktır. Doğal kaynak değerlerinin korunması, bu değerleri kucaklayan doğal çevre ile birlikte, alanda ekoturizm için çok önemlidir. Fakat bölgede tarihi yapıların ve geleneksel mimarinin de aynı şekilde korunması gereklidir. Alanda bu tarihi yapıların bakımı ve onarımı için yeterli bilginin bulunmayışı, özellikle tarihi yapıların orijinalliğini bozacak eklentilerin yapılması, hükümet fonlarının uygunsuz kullanımı gibi nedenler bu yapıları tehdit etmektedir. Dolayısıyla, söz konusu durum, yalnızca bir kültürel varlığın zarar görmesi değil, aynı zamanda geçmişe dair bir bilginin de yok olması anlamına gelmektedir.

Zengin tarihsel değerleri, doğal güzellikleri ve kültürel yapısı ile Sivas ekoturizm açısından birçok alternatifi bünyesinde barındıran bir ildir. Bu alternatiflerin ekoturizm kapsamında değerlendirilmesi Sivas'ın her yönden gelişmesini sağlayacaktır. Bu nedenle tarihi yapıların restorasyonu, tarihi kent dokusunun ortaya çıkarılmasına yönelik çalışmalar düzenli olarak yapılmalı turistlerin geleneksel kültürü yaşamalarını sağlayacak otel, motel ve pansiyon gibi konaklama alanları artırılmalıdır. El sanatları ile geleneksel sanat eserlerinin değerlendirilmesi ekoturizmle mümkün olabilecektir. Ekoturizm için önemli olan geleneksel el sanatlarını ve kaybolmakta olan kültürel yaşamın canlandırılması için eğitimler verilmeli, Sivas halkı ve

gelen turistler için tanıtıcı faaliyetler düzenlenmelidir. Sivas'a özgü ekoturizme konu olabilecek tarihi, doğal ve kültürel değerleri simgeleyen hatıra ve hediyelik eşyalar, el sanatları ile yerel yiyecek kültürüne yönelik yatırımlar ve tanıtımlar planlanmalıdır. Ekoturizm faaliyetleri sayesinde yöre halkına alternatif gelir kaynakları sunulacak ve böylece genç nüfusun dışı göçü azalacaktır. Benzer şekilde, bölgedeki yapıların tarihlenmesi ve korunması, bölgeye ilgi duyan mimar ve sanat tarihçileri için bilimsel bir temel oluşturacağı gibi kültürel mirasın sürdürülebilirliğine de katkı sağlayacaktır.

Kentte ekoturizm yönelik planlama yapılırken bu tür turizmin doğaya, doğal hayata, yerel halka ve ülke ekonomisine etkileri dikkate alınarak bir planlama yapılmalıdır. Doğal hayat bozulmamalı, doğal ve kültürel değerler tahrip edilmemeli, halkın yaşam tarzı ve geleneksel dokusu zarar görmemeli, bitki örtüsü tahrip edilmemeli ve yöre görsel olarak kirletilmemelidir. Bölgenin taşıma kapasitesi aşılmamalı, ülkede sürekli bir kontrol mekanizması bulunmalıdır. Ülkede etkili bir ekoturizm potansiyeli oluşturulmalı, hükümetler, sosyal gruplar, özel sektör, akademik ve yerel kuruluşlar koordineli bir şekilde çalışmalıdır. Tüm bu uygulamalar doğru bir şekilde yapıldığında Sivas bölge ve ülke için önemli bir turizm ve ekoturizm merkezi haline gelecektir.

KAYNAKLAR

- Anonim-a: <https://www.google.com/search?q=sivas+ili+haritasi&tbm=isch&source=> [Erişim tarihi: 06-06-2019]
- Anonim-b: https://www.kuzka.gov.tr/dosya/turizm_stratejisi_2023.pdf, [Erişim tarihi: 13-05-2020]
- Anonim-c: <http://www.oran.org.tr/tr/kurumsal/misyon-ve-vizyon>, [Erişim tarihi: 13-05-2020]
- Anonim-d: <https://www.rehberim.gen.tr/gezi-rehberi/sivas-sizir-caglayani> [Erişim tarihi: 05-06-2019]
- Anonim-e: <https://tgb.gen.tr/kultur-sanat/buyuk-usta-asik-veysel-in-hayati-27228> [Erişim tarihi: 05-06-2019]
- Anonim-f: <https://www.sivaskulturu.com/kultur/halk-sairleri-ve-ozanlar/> [Erişim tarihi: 05-06-2019]
- Anonim-g: <https://www.sivaskulturu.com/sivas/el-sanatları/> [Erişim tarihi: 05-06-2019]
- Anonim-h: [<https://www.sivaskulturenvanteri.com/sivasta-duzenlenen-festival-ve-senlikler/>] Erişim tarihi: 05-06-2019]
- Anonim-i, <http://sivas.gov.tr/kultur-turizm-sivas>, [Erişim tarihi: 15-05-2020]
- Akşit, S. (2007) Doğal ortam duyarlılığı açısından sürdürülebilir turizm. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23, 441-460.
- Ar, H. & Uğuz Ç. U. (2017) Küresel sürdürülebilir kalkınma hedeflerinde turizmin rolü: Türkiye örneği, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(49), 521-530.
- Barkauskiene, K. & Snieska, V. (2013) Ecotourism as an Integral Part of Sustainable Tourism Development. *Economics and Management*, 18, 449-456.
- Blower, A. (1993) Environmental policy: The quest for sustainable development. *Urban studies*, 30 (4/5), 775-796.
- Briedenhann, J. & Wickens, E. (2004) Tourism routes as a tool for the economic development of rural areas-Vibrant hope or impossible dream. *Tourism Management*, 25, 71-79.
- Collin, P. H. (2004) *Dictionary of environment & ecology*. EISBN-13: 978-1-4081-0222-0, pp.265, Bloomsbury publishing plc, London.

- Demir, C. & Çevirgen, A. (2006) *Ekoturizm Yönetimi*, Nobel Yayın Dağıtım, 1. Basım, s. 222, Ankara.
- Erdem, B. (2007) Sivas kenti doğal ve kültürel değerlerinin peyzaj mimarlığı ve turizm açısından değerlendirilmesi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, s.62, Ankara.
- Erdoğan, N. (2003) Çevre ve Eko turizm, Erk Yayınları, s.68, Ankara.
- Gezici, F. (1998) Sürdürülebilir bölgesel kalkınma amacıyla turizm eylemlerinin etkisi: Türkiye üzerine karşılaştırmalı bir araştırma, Doktora tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, s.16, İstanbul.
- Gössling, S., Hall, C. M., Weaver, D. B. (2009) *Sustainable Tourism Futures Perspectives on Systems, Restructuring and Innovations*, 1-19, 303-320, New York.
- Hounscome, R. & Ashton, P. (2001) Sustainable development for the mining and minerals sector in Southern Africa. Draft position paper for the mining, Minerals and Sustainable Development Project (MMSD Southern Africa), pp.16, Stellenbosch.
- ICLEI (Uluslararası Yerel Çevre Girişimleri Konseyi) (1996) Yerel Gündem 21 Planlama Rehberi, Sürdürülebilir Gelişme Planlamasına Giriş, IULA-EMME-Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği Doğu Akdeniz ve Orta Doğu Bölge Teşkilatı, UNDP- Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, s.2, Bursa Büyükşehir Belediyesi.
- Karaman, A. (2009) Sürdürülebilir Kentsel gelişme Eşikleri Bağlamında İstanbul üzerine Notlar. *Tasarım + Kuram MSGSÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 5 (8), 1-13.
- Kızılaslan, N., & Ünal, T. (2014) Tokat İlinin Ekoturizm/Kırsal Turizm Potansiyeli ve SWOT Analizi, *Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi*, 9: 45-61.
- Kuter N., & Ünal, H. E. (2009) Sürdürülebilirlik Kapsamında Ekoturizmin Çevresel, Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Etkileri, *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 9 (2): 146-156.
- Leung, Y. F., Marion, J. F., & Farrell, T.A. (2008) Recreation Ecology in Sustainable Tourism and Ecotourism: a Strengthening Role, (Edidörler: MCCOLL, S.F. ve MOISEY, R.N., Tourism, Recreation and Sustainability 2nd Edition Linking Culture and The Environment), 19-38, USA.
- McColl, S. F., & Moisey, R. N. (2008) Pathways and Pitfalls in the Search for Sustainable Tourism, (Edidörler: MCCOLL, S.F. ve MOISEY, R.N., Tourism, Recreation and Sustainability 2nd Edition Linking Culture and the Environment), 1-17, USA.
- Okan, T., Köse, N., Arifoğlu, E., & Köse, C. (2016) Assessing Ecotourism Potential of Traditional Wooden Architecture in Rural Areas: The Case of Papart Valley, Sustainability, 8 (10), 974; doi:10.3390/su8100974.
- Polat, A. T. (2006) Karapınar İlçesi ve Yakın Çevresi Peyzaj Özelliklerinin Eko turizm Kullanımları Yönünden Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma, Selçuk Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, s.286, Konya.
- Robert, G. D. (2002) Strategic development and SWOT Analysis at the University of Warwick. *European Journal of Operational Research*. 152 (3), 631–640.
- Sayyed, M. R. G., Mansoori, M. S., & Jaybhaye, R. G. (2013) SWOT analysis of Tandooreh National Park (NE Iran) for sustainable ecotourism, *Proceedings of the International Academy of Ecology and Environmental Sciences*, 3(4): 296-305.
- Sivas İli 2010 Yılı Çevre Durum Raporu (2010) TC Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Çed ve Çevre İzinleri Şube Müdürlüğü, s.213, Sivas.
- Sivas İli 2016 Yılı Çevre Durum Raporu (2016) TC Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Çed ve Çevre İzinleri Şube Müdürlüğü, s.1-113, Sivas.
- Tisdell, C. (1996) Ecotourism, Economics and the Environment: Observations from China, *Journal of Travel Research*, 34 (4): 11-19.

- Türk, A. (2000) Doğal, Tarihsel ve Arkeolojik Alanlarda Sürdürülebilir Turizm İçin Bir Model Uygulaması Göller Bölgesi Örneği, İTÜ, Basılmamış Doktora Tezi, s.2, İstanbul.
- WTO (2019) WTO-UNEP concept paper. International year of ecotourism 2019, Web Sitesi: www.world-tourism.org, [Erişim Tarihi: 10.06.2019].
- Yıldırım, T. & Koçan, N. (2008) Nevşehir Acıgöl Kalderası Kalecitepe ve Acıgöl Mağaralarının Jeoturizm Kapsamında Değerlendirilmesi, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 2008, 45 (2): 135-143 ISSN 1018 – 8851.
- Yücel, C. (2002) Turizmde Yükselen Değer: Eko turizm. *TÜRSAB Dergisi*, 219, s.1–7.